PAVOL HRTUS JURINA V ZLATOM RÚCHU

Ján Gallik[1]

Holeštiak, Pavol. *Zlatá kysucká kniha Pavla Hrtusa Jurinu. Exulant, ktorý neodišiel.* Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2019. 343 s. ISBN 978-80-8202-102-1.

Jurinológ Pavol Holeštiak svojím stálym záujmom o osobnosť významného Kysučana, spisovateľa, prekladateľa, publicistu, jediného vyhraneného prozaika v literárnom zoskupení slovenskej katolíckej moderny Pavla Hrtusa Jurinu opätovne dokazuje, že Kysuce nezabúdajú na nesmierne dôležité fenomény nedávnej histórie. Veľavravným svedectvom je skutočne exkluzívne vydanie plnofarebnej *Zlatej kysuckej knihy Pavla Hrtusa Jurinu* s podtitulom *Exulant, ktorý neodišiel* (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2019), ktorá ponúka príjemcovi hneď tri rozmery. Prvým je reedícia odbornej monografie *Exulant, ktorý neodišiel*, ktorá vyšla v roku 2008. O rok neskôr sme ju v dvojtýždenníku *Kultúra* (2009, č. 14, s. 10), v recenzii s názvom *Exulant, ktorý neodišiel alebo Austrálčan zo mňa nebude*, hodnotili ako dôležitú literárnohistorickú sondu, prinášajúcu ucelený pohľad na život a tvorbu P. H. Jurinu. Druhým podstatným rozmerom je, že ju po jedenástich rokoch Pavol Holeštiak obliekol do nového šatu. Okrem toho, že ju mohol aktualizovať ilustračne, t. j. obohatiť o mnohé fotografie a kresby, ktoré v prvom vydaní chýbali a všetkým dodať farebný vzhľad, tak výraznou pridanou hodnotou publikácie sú nádherné maľby legendárneho kysuckého výtvarníka Ondreja Zimku. A keďže ich dominantným motívom sú práve reálie Kysúc, tvoria dokonalú symbiózu s textom monografie. Tá je rozdelená do troch nosných kapitol, v ktorých sa Pavol Holeštiak chronologicky zmieňuje o detstve a mladosti P. H. Jurinu prežitej na Slovensku, konkrétne v rodných Kysuciach, z ktorých si napokon do núteného austrálskeho exilu odniesol to najkrajšie a zároveň najťažšie, čo ponúkal tento vrchársky svet. Súčasťou prvej kapitoly sú poznatky o Jurinovej rodine a jeho univerzitnom štúdiu na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave (v súčasnosti Univerzita Komenského), o juvenilnej literárnej tvorbe (básnickej a prozaickej), prekladateľskej i publicistickej činnosti:

1 Email: jgallik@ukf.sk

> Jurinova tvorba sa vyznačovala progresívnosťou aj v experimentovaní so žánrovou formou. Napokon v súčasnosti nie je žánrová čistota častým javom. Jeho štýl pripomínal typický slovenský žáner – besednicu s prvkami eseje (Holeštiak 23).

Pavol Hrtus Jurina (vl. menom Pavol Hrtus) sa narodil roku 1919 v kysuckej obci Klokočov a zomrel v emigrácii roku 1994 v austrálskom Melbourne. V rodisku navštevoval ľudovú školu odkiaľ odišiel do misijného domu Spoločnosti Božieho slova (SVD) v Spišskom Štiavniku. Stredoškolské štúdium začal na Reálnom gymnáziu v Nitre, kde sa zoznámil s katolíckym básnikom Jankom Silanom, ktorý ho povzbudzoval do literárnej činnosti, keďže Jurina sa už v tomto čase javil ako veľmi talentovaný autor. Čoskoro začal publikovať pod pseudonymom Paľo Jarin v nitrianskom časopise *Svornosť* a v stredoškolskom časopise *Rozvoj*. Práve ten uverejnil mladému autorovi niekoľko juvenilných básní, ktorých motivické jadro napĺňala vôňa rodnej kysuckej zeme, úcta k ľudskej práci, radosť i tragédia ľudského života, pričom sa vo všetkom zrkadlil jeho zjavný kresťanský postoj. Hoci si Hrtusova matka veľmi želala, aby šiel študovať teológiu, mladý Pavol sa rozhodol pre štúdium na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave (súčasná Univerzita Komenského). Od septembra 1944 pracoval ako kultúrny referent a redaktor v Spolku svätého Vojtecha v Trnave, kde tesne pred skončením druhej svetovej vojny dostal povolávací rozkaz. Po absolvovaní päťmesačnej základnej vojenskej služby v Ostrave sa vrátil do Trnavy, kde redigoval dve edície Spolku svätého Vojtecha a pracoval ako vedúci vydavateľského oddelenia. V tom čase však už politická situácia na Slovensku nebola jednoduchá a po prevzatí moci komunistami sa rozhodol 1. mája 1948 emigrovať cez Česko do Nemecka, kde zostal v zbernom tábore utečencov v americkom okupačnom sektore Nemecka.

Jadro publikácie tvorí druhá kapitola, v ktorej sa P. Holeštiak zaoberá životom P. H. Jurinu v utečeneckom tábore a následne jeho pôsobením v austrálskom exile, odkiaľ sa už na rodné Kysuce nikdy nevrátil. Hoci svoju existenciu na austrálskom kontinente začínal ako manuálny pracovník Juhoaustrálskych železníc, postupom času sa snažil obzerať za prácou, v ktorej by mohol využiť svoje bohaté redaktorské a spisovateľské schopnosti. V rozpätí rokov 1962 – 1985 pôsobil ako profesor latinčiny, literatúry a filozofie na austrálskych stredných katolíckych školách. V roku 1985 odišiel do dôchodku. Žil na predmestí Melbourne (v rodinnom dome v Mount Waverley v austrálskom štáte Victoria). Holeštiak dôsledne analyzuje Jurinove kultúrno-spoločenské aktivity, literárne a prekladateľské práce či publicistiku. Exilovú tvorbu uverejňoval v mnohých slovenských krajanských periodikách

roztrúsených po svete (*Most*, *Slovenský národ*, *Slovenský štít*, *Kanadský Slovák*, *Slovák v Amerike* a i.), v ktorých často dokazoval, že si „odniesol z rodného domu hlbokú vieru v Boha. Bol praktizujúcim kresťanom katolíkom, čo neraz nenásilne deklaroval aj v tvorbe“ (Holeštiak 73).

Jurinova prvá kniha beletristického charakteru vydaná v emigrácii dostala názov *Z reči do reči* (Melbourne, 1964). Príhovor spisovateľa a ďalších 9 kapitol možno vnímať ako dokumentárno-beletristické prózy, v ktorých odkryl pred očami percipienta skúsenosti a zážitky prvých slovenských prisťahovalcov v Austrálii:

> Z historického hľadiska môžeme dielo charakterizovať ako nekonvenčné. Nešlo však o fikciu, keďže jednotlivé opísané udalosti sa skutočne odohrali. (...) Pôvodcovi išlo v prvom rade o zachytenie a pravdivé vykreslenie osudov niekoľkých prisťahovalcov, nie o chronologické zachytenie faktov, dátumov a ďalších štatistických ukazovateľov, keďže jediným prameňom mu bolo ústne podanie a namiesto písomných dokumentov sa musel spoľahnúť na pamäť rozprávača (Holeštiak 55).

Jurinove rozprávačské kvality, v ktorých sa odráža i súcitné stotožnenie s osudom rozprávača, tak zaradili dielo k cenným príspevkom o dejinách slovenského vysťahovalectva do Austrálie. Druhá kniha, ktorá vyšla Jurinovi v Austrálii, dostala názov *Dávno a potom* (1969). V štrnástich autonómnych kapitolách sa vrátil do chotárov rodných Kysúc. Istý recenzent v časopise *Slovenský štít* poukázal na skutočnosť, že v „diele prechádzame z prítomnosti do minulosti, preskakujeme doliny a z času na čas sa ocitáme v Austrálii, ktorú vnímame ako referenciu k skutočnosti“ (Holeštiak 57).

V tretej kapitole monografie sumarizuje Pavol Holeštiak „jeseň života“ P. H. Jurinu, korešpondenciu, literárne či publicistické práce z jeho posledných rokov. Pavol Hrtus Jurina sa totiž snažil vyjadriť svoj autorský a ľudský postoj ku skutočnosti aj prostredníctvom esejistickej tvorby. Eseje pravidelne uverejňoval v rozličných exilových časopisoch, almanachoch či kalendároch, pričom v roku 1987 uverejňoval v časopise *Kanadský Slovák* publicistickú sériu s názvom *Pred anjelským trúbením*, ktorú knižne vydal v roku 1994 Spolok svätého Vojtecha v Trnave, a v rokoch 1988 – 1989 meditatívny a spomienkový súbor článkov *Návrat na výšiny*, ktorý taktiež vyšiel knižne, tentokrát zásluhou Zahraničnej Matice slovenskej v roku 1991 (Toronto – Ružomberok). Posledné dielo vyšlo P. H. Jurinovi symbolicky na jeho rodných Kysuciach, konkrétne v Čadci, na sklonku roka 2000. Prozaické príbehy (spolu s divadelnou hrou), ktoré publikoval autor zväčša v exilových čaopisoch, zozbieral a usporiadal do knihy s názvom *Diera do sveta* práve Pavol Holeštiak. Celú

Jurinovu tvorbu teda možno vnímať ako takú, v ktorej zostal – i po nútenom odchode z vlasti – verný svojmu rodu a svojej krajine, nezabúdajúc na neľahký osud slovenského človeka, na osud robotných predkov i jeho súčasníkov, bojujúcich o bohatstvo slovenskej svojbytnosti a kultúry. Pavla Holeštiaka napokon zaujíma i fakt, do akej miery je osobnosť Pavla Hrtusa Jurinu i jeho tvorba reflektovaná pred a po roku 1989. Záverečné strany monografie patria sociologickému prieskumu poznania osobnosti P. H. Jurinu s cieľom vidieť ju komplexnejšie cez optiku „odbornej, krajanskej i študentskej verejnosti. Stalo sa tak vôbec po prvý raz" (Holeštiak 121).

Tretí významný rozmer *Zlatej kysuckej knihy* tvorí rodostrom Pavla Hrtusa Jurinu, bilancovanie pätnástich ročníkov celoslovenskej literárnej súťaže duchovnej tvorby, ktorá nesie meno tohto klokočovského rodáka (Jurinova jeseň), knižne doposiaľ nepublikovaný cestopis P. H. Jurinu s názvom *Na piaty svetadiel (34 dní na mori z Janova do Sydney)* a napokon reprezentatívny výber ukážok z jeho najlepších literárnych diel. A práve Jurinov dosiaľ nepublikovaný cestopis je ďalším dôležitým kamienkom do významnej mozaiky, ktorú tvorí už publikovaná tvorba Pavla Hrtusa Jurinu. Dynamický naračný štýl s lyrizačnými tendenciami dáva i súčasnému príjemcovi možnosť nasiaknuť atmosféru náročných a pohnutých povojnových rokov, v ktorých zo Slovenska i Čiech odišla silná generácia kresťanských intelektuálov – elita národa. Ich náboženské presvedčenie bolo totiž absolútne nekompatibilné s rozmáhajúcou sa komunistickou ideológiou. Aj P. H. Jurina obetoval mnoho, aby mohol slobodne žiť a tvoriť, hoci ďaleko od domova:

> Odchádzam z Európy. Austrália... Koľko tisíc kilometrov, ďaleká zem... Zanechávam tu na tomto kontinente všetko, čo mi bolo vzácne. Je tak hrozne tma. Dookola, svetlá na drobných staničkách len občas prerazia temnotu. A svetlo predsa musí žiariť, svetlo nesmieme stratiť, musí ho byť aspoň iskierka. To, čo ma čaká, je tiež zakalené rúškom nepreniknuteľne tmavým, no i do tejto temnoty bliká svetielko nádeje, že bude ináč, že nás čaká znesiteľnejší život v zemi, kde nezavýja toľko vlkov v ľudskej podobe ako na tomto nešťastnom kontinente, z ktorého utekáme ako myši z horiaceho domu (Jurina In Holeštiak 180).

Pavol Hrtus Jurina, napriek všetkému, čo na úteku z vlasti do cudzieho domova videl a zažil na vlastnej koži, nestratil správny kompas – kresťanský kríž. Odkaz jeho nesmiernej dôležitosti pre správne nasmerovanie a osvetlenie životnej cesty človeka bol neraz integrujúcim prvkom Jurinovej tvorby:

Janov nádherne žiari do tmy. Víšky sú posiate svetlami. Z diaľky, tam zhora, žiari kríž. Tak dobre padne pozrieť naň! Keď som odchádzal z domu, matka ma vždy vyprevádzala znakom kríža. Teraz jej tu niet, ale je tu aspoň kríž, ten nás vyprevádza na ďalekú cestu. Vynoruje sa ťažko zo spleti svetiel, no komu na tom záleží, môže ho tam vidieť“ (Holeštiak 186 – 187).

Spolupráca Pavla Holeštiaka, Ondreja Zimku a ďalších zainteresovaných osobností do tvorby *Zlatej kysuckej knihy Pavla Hrtusa Jurinu* je počin hodný veľkého uznania. Potvrdzuje tiež neustálu túžbu zapĺňať biele miesta v slovenskej literatúre. Zostáva nám veriť, že odkaz tejto hodnotnej knihy sa dostane do čitateľskej pozornosti mnohých generácií.

Ján Gallik